

Vlastimil ŠVEC. *Povolání chirurg: specifická pomáhající profese*. Brno: Masarykova univerzita, 2022, 130 s., ISBN 978-80-280-0030-1.

Vlastimil Švec působil ve Středisku pro výzkum učebních metod a prostředků a na Vojenské akademii v Brně, poté mezi lety 1994–2000 vedl na Masarykově univerzitě katedru pedagogiky. Od roku 2001 působil na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně a v letech 2007–2011 byl děkanem Fakulty humanitních studií tamtéž. Od roku 2011 do současnosti je členem Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity.

Jeho hlavním výzkumným zájmem je problematika učitelského vzdělávání, je autorem mnoha publikací zabývajících se přípravou na pedagogickou profesi. Zdůrazňuje v nich obzvláště význam osobnostní přípravy.

Na rozdíl od jiných akademiků orientujících se na učitelské vzdělávání je Vlastimil Švec inspirativní kladením důrazu na reflexi profesních i osobních aktivit, ze kterých nevynechává ani sám sebe. Byl jeden z mála autorů zabývajících se pedagogikou jako vědou, kdo autorsky zformuloval a zveřejnil, „odkud-kam“ směřuje cesta jeho vědeckého, výzkumného zájmu (např. článek v Pedagogické orientaci z roku 2007 *Moje cesta k pedagogickým znalostem*). Zabýval se pojmem „pedagogická dovednost“, spolupracoval při definování základních pojmů s Evou Vyskočilovou a navrhl model zkušenostního učení inspirovaný modelem Kolbeho (např. Švec, 1995). Zejména v odborných člancích od roku 2000 Vlastimil Švec, inspirovaný specifickou pedagogikou manželů Vyskočilových, zastává stanovisko, že pedagogická příprava by měla být přípravou celostní, s důrazem na osobnostní připravenost, neboť pedagogické situace spoluvytváří sám pedagog a je tedy také jejich autorem (např. Švec, 2000, Švec a kol., 2002). Inspirativní je jeho rozšíření teoretické koncepce o zkoumání tacitní složky pedagogických znalostí. Je třeba zmínit, že Vlastimil Švec neodděloval výzkum od vlastního pedagogického jednání vysokoškolského pedagoga. Při vedení didaktických seminářů se jeho kurzy stávaly „výzkumnou dílnou“, akčně pojatým výzkumem. Ve svých didaktických kurzech kladl důraz na sebereflexi studentů, dílčí průzkumy pedagogické reality, mikrovučování a budování pedagogické kondice. Zkušenosti z těchto akčních výzkumů průběžně publikoval (např. *Od znalostí k pedagogické kondici: nový vhled do pedagogické přípravy studentů učitelství*, 2006).

Jeho nová kniha *Povolání chirurg: specifická pomáhající profese* se může zdát v dosavadním portfoliu autora svým zaměřením exotická. Vznikla ale logicky: prostým zájmem autora o danou oblast, nikoliv nutností publikovat nebo zapojit se do grantového schématu. Vznikala pomalu, neskoro a – jak je pro Vlastimila Švece typické – výzkumně poctivě. Uskutečnil totiž 16 rozhovorů s chirurgy Fakultní nemocnice v Brně, i z jiných pracovišť v ČR. Rozhovory zpracoval tematicky do jednotlivých okruhů a vytvořil z nich první kapitoly knihy.

Výpovědi chirurgů jsou skutečně působivé a dávají laikovi nahlédnout do chirurgického „řemesla“, včetně medicínského koloritu. Může se i zdát, že jednotlivé okruhy sdělení působí místy trochu útržkovitě, „ořezané“ od konkrétních chirurgů a jejich svérázu. Skoro by si čtenář přál, aby bylo vyprávění v knize obsahově „nabobtnalejší“. Je ale třeba rozumět tomu, že se těžko hledá „vědecký žánr“ v tomto typu kvalitativního zkoumání a množství nasbíraných dat je třeba zredukovat kvůli zhuštění sdělení.

Protože chtěl mít autor k profesi ještě blíže, neváhal navštívit medicínskou realitu a zhlédl na vlastní oči dvě náročné operace, o kterých také podává v knize svědectví. Operace popisuje jako

nezaujatý svědek, jehož se ujímá zkušený operatér a informuje jej o dění na operačním stole. Je nasnadě, proč chtěl autor publikace být svědkem medicínské reality: díky této zkušenosti se daří v textu významově propojovat předchozí výpovědi operatérů s tím, co probíhá na operačním sále. Další kapitola „Stávání se chirurgem“ vznikla ve spolupráci s hrudním chirurgem Teodorem Horváthem a jde o pohled nikoliv zvenčí (na rozdíl od ostatních kapitol), nýbrž o pohled interní, který představuje pomáhající profesi očima zkušeného praktika. Jádrem kapitoly je schéma specifických vývojových etap přípravy na chirurgickou profesi a vnímáme zde zřejmé cílení na potencionální zájemce o obor.

Mohlo by se zdát, že Vlastimil Švec prací na tomto poměrně rozsáhlém kvalitativním šetření, jehož cílem bylo přiblížit čtenářům zmíněnou specifickou pomáhající profesi, učinil určitý úrok stranou od svého hlavního výzkumného zájmu. Letmým prolistováním knihy by čtenář mohl totiž nabýt dojmu, že se autor zaměřuje na chirurgický obor. Ale zejména poslední, čtvrtá kapitola čtenáři postupně odkývá, že Vlastimil Švec důraz na celostní pojetí osobnosti v pomáhajících profesích neopouští. Opět zdůrazňuje, že v případě profesního vývoje jde v první řadě o zrání konkrétní osobnosti. A osobnostní komplexitu ani v lékařské realitě (v péči o pacienta) nelze redukovat na nějakou specifčnost. Píše: *„Můžeme se setkat s různými výčty vlastností a dovedností chirurga. Výčty však samy o sobě spíše ukazují obsahové domény, k nimž budoucí chirurg pod vedením svého školitele a zkušenějších kolegů směřuje. To, jak chirurg jedná, když diagnostikuje onemocnění nebo když operuje a po operaci pečuje o pacienta, je výslednicí, zjednodušeně a obrazně řečeno amalgámem všech jeho osobnostních vlastností, znalostí, dovedností a zkušeností.“* (s. 96)

V poslední kapitole autor monografie spojuje výsledky výzkumu s již zformulovanými, výzkumnými tezemi známými ze svých předešlých prací. Rozvíjí diskuzi nad pojmy „kompetence chirurga“, „dovednost chirurga“, „psychosomatická kondice“, „reflexe“, „explicitní a tacitní složka dovedností“. Mnoho autorových myšlenek týkajících se teoretického náhledu „zvenčí“ je zatím načrtnuta pouze v hrubých obrysech a snad si v budoucnosti vyslouží další, hloubkový, výzkumný ponor. Popsaný teoretický náhled by totiž bezpochyby mohl mít obecnější platnost a být inspirativní napříč pomáhajícími profesí, zejména pro pedagogiku.

Závěrem lze konstatovat, že nová monografie Vlastimila Švece opět oplývá zvláštní auroou výzkumné poctivosti a je dalším pokusem o syntézu jeho dosavadního autorského poznání v pomáhajících profesích – jako akademika a jako člověka, kterému o něco velmi poctivě jde.

Josef Nota
(jnota@tf.jcu.cz)